

NOTES SOBRE LA PREMSA NAPOLEÒNICA A GIRONA

I. NAPOLEÓ I LA PREMSA

Ha estat mantes vegades remarcada l'afició de l'Emperador dels francesos a utilitzar políticament la lletra impresa. És un fet comprovat que Napoleó s'adonà de la immensa força coercitiva dels papers públics si eren emprats, subtilment, per a fins polítics. I quan es llançà a la invasió i la conquesta de països i nacions al llarg i l'ample d'Europa, on després d'imposar-se militarment volgué consolidar el domini polític de França, convertiria el paper imprès en un instrument insubstituïble de persuasió, mentalització i control dels pobles ocupats.

Els generals i administradors que enviava a les llunyanes províncies de l'Imperi aprendrien bé la lliçó; arreu farien ús de la impremta, ja fos per a publicar bàndols o proclames, ja per a la publicació de periòdics. A Catalunya, aquesta pràctica política tindria una significació especial durant la Guerra del Francès. Els papers públics redactats pels napoleònides vindran a certificar les característiques particulars del país, donaran èmfasi al fet diferencial ja que, observat pels homes de Napoleó, els portarà —i aquí només fem referència a l'ús de la impremta, deixant de banda altres mesures — a reflectir-lo i a condicionar-hi, a vegades—, l'esperit de les seves publicacions. Així, ressaltaran els trets particulars —per exemple, en les proclames dels mariscals—, i catalanitzaran la premsa.

La premsa fou un element important en l'exercici del domini napoleònic de Catalunya. A Barcelona el *Diari de Barcelona* acomplí una tasca decisiva al servei del govern intrús i les comarques gironines no es veuran pas exemptes del fenomen, ben al contrari, en seran exponent excepcional. Del 1809 al 1814 destacaran a les contrades de Girona uns quants periòdics, de gran interès històric, als quals dedicarem aquestes pàgines.

Napoleó fou amic de l'ús de la premsa perquè no escapà a la seva

sagacitat els fruits que podria recollir amb la utilització intel·ligent dels periòdics. Carles Rahola, historiador gironí, diria, en referir-se a una de les publicacions de l'època: «Napoleó fou un dels primers que varen adonar-se de la utilitat incalculable de la premsa per a la difusió de les idees i la propaganda política, i l'estimulava... quan afavoria els seus designis. Aquestes fulles grogues i venerables, ben impreses, amb bon paper, cobertes per la pols dels arxius, en són prova palesa, i hom hi endevina de vegades la influència personal de l'emperador».¹

II. PRECEDENTS PERIODÍSTICS A GIRONA

No foren pas les publicacions de la Guerra del Francès els primers diaris gironins. Rahola ens conta que el primer periòdic va ser la *Gazeta de Gerona*, bisetmanari, en quart, el qual es publicà del 1787 fins el 1800.² Bé que Enric Claudi Girbal assenyalava que n'havia consultat una col·lecció incompleta, no hi hagué proves de l'existència real d'aquest diari fins el 1974, quan foren trobats, a la Fira del Llibre de Barcelona, per Joaquim Nadal i Farreras, els exemplars corresponents a l'any 1793, els quals avui formen part de la col·lecció de premsa de la Biblioteca de la Diputació Provincial.

El segon periòdic del qual tenim notícia, fou el *Correo de Gerona*, bisetmanari en quart major, publicat el 1795.³ Influxat per les idees enciclopedistes, divideix el seu text en dues parts: un diàleg filosòfic titulat «Los viajes de Ortuño» —exposició dels nous corrents de pensament— i una «Memòria de Catalunya» on es fa una relació grandiloqüent de la història medieval catalana, on hi sovintegen els ditirambes als nostres reis, els quals són comparats amb els grans personatges de la història i de la mitologia. El passat gloriós hi és recordat i exaltat, sobretot a partir d'un moment en què hi ha una polèmica oberta entorn el tema. Aquesta publicació és més d'interès literari que d'avisos i notícies i la seva redacció i divulgació estaven relacionades amb l'estament militar.

Gómez Imaz, en el seu treball sobre al premsa de la guerra de

¹ CARLES RAHOLA, *La ciutat de Girona*, vol. II, p. 38.

² RAHOLA, op. cit., p. 35.

³ B. D. G., «*Correo de Gerona*», 1975.

«la independència» a la península ibèrica, fa menció de dues publicacions que no han estat citades per cap altre historiador de la premsa. L'una és un periòdic de Torroella, anomenat *Correo de Torruella de Mongrí*, que s'editava pel juliol de 1808, de notícies, en foli imprès per una cara a dues columnes, sense peu d'impremta. I l'altre és un *Correo de Gerona* de 1808, periòdic patriòtic, en quart, de 14 pàgines, sense lloc ni any ni peu d'impremta. Gómez Imaz diu que ha vist l'exemplar del 28-6-08.⁴ D'aquestes dues publicacions no en tenim cap més referència.

El 1808 veurà la llum el famós *Diario de Gerona*, periòdic de gran importància documental car es tracta del diari de la ciutat durant la resistència al francès en els setges celeberrims. En realitat, l'objectiu del diari no era altre que mantenir alt l'esperit entre els defensors gironins.

Sortí el primer exemplar el dia 20 de juliol de 1808 i es deixà d'imprimir el 10 de desembre de 1809, dia de la capitulació de la ciutat a mans del mariscal Augereau. En quart, era escrit en castellà i els seus redactors eren dos canonges: Vicenç Jiménez i Martí Matute. El *Diario de Gerona* és un testimoni imprescindible de consultar si es volen estudiar els setges de 1808 i 1809.⁵

III. LA PREMSA NAPOLEONICA. 1809-1814

Enmig de l'extensa bibliografia de la Guerra del Francès a Girona, hom troba sovint al·lusions a les publicacions que féu imprimir el govern intrús. A voltes, el diari citat és conservat als nostres arxius, però o vegades dades disperses ens parlen de l'existència fugaç d'alguna publicació que ha estat impossible de localitzar. Cal anar en compte ja que sovint es tracta de cites on l'autor és portat a error per la catalanització, castellanització o afrancesament del nom del periòdic, o per una data il·legible. Aleshores, amb la confusió fàcil a què pot portar el joc de noms: *Diari...*, *Diario...*, *Gaceta...*, *Gasetá...*, *Gazette...*, s'ha assenyalat l'existència d'un periòdic nou, del qual no hi

⁴ M. GÓMEZ IMAZ, *Los periódicos durante la guerra de la Independencia (1808-1814)*, pp. 80 i 82.

⁵ B. S. G., «Diario de Gerona», 1808-1809. Vegeu també RAHOLA, op. cit., pp. 35-36.

ha ni rastre als arxius, el que fa pensar que són referències equívocades als diaris coneguts, més que no pas publicacions diferents.

¿Hi hagué un segon *Diari de Girona* el 1810? ¿Va existir una *Gazeta de Girona* el 1811? No tenim més que minúscules referències que resten per comprovar. En canvi, s'han conservat fonts de premsa que demostren la importància que els napoleònides donaven als periòdics i que palesen el paper destacat que jugaren durant els anys de dominació. Parlarem d'aquestes publicacions; dels periòdics dels quals n'hem pogut consultar alguns exemplars o d'aquells que en tenim notícia documental directa.

La Gazeta de Figueras.

Mentre treballàvem en la nostra tesi de llicenciatura sobre l'afrancesat Tomàs Puig,⁶ vam descobrir en el seu arxiu personal, que es conserva a Rupià, algun exemplar de premsa de 1809 i 1810, totalment inèdit. Ara podem afirmar que no era pas casual l'existència d'aquells periòdics a l'arxiu d'en Puig, car el famós Corregidor havia estat, en part, el seu creador i impulsor sota la tutela del govern napoleònic. De la intervenció de Tomàs Puig en aquests afers, en parlarem més endavant.

Per ordre cronològic, la primera publicació que ha arribat a les nostres mans portava el títol de *Gazeta de Figueras*, que sortí per primera vegada el dijous 16 de novembre de 1809. Bisetmanari, en quart francès, a doble columna, és escrit totalment en castellà, té quatre pàgines i s'imprimí a Figueres a la Impremta Real de J. Alzine i P. Barrera, al carrer de La Jonquera. Sota l'encapçalament de cada exemplar hi consten els objectius i la filiació del periòdic:

«Se avisa al público que todos los domingos y jueves habrá gazeta, en que se dará noticias de todos los sucesos importantes y verídicos, que á diferencia de los falaces é insulsos periódicos, á mas de dar agrado, corroboraran á los ilustrados, en el sistema veropolítico que los anima, y aclararán los entendimientos obcecados por los redactores, que, sedientos de sangre humana, deslumbran á los inocentes, acarreándoles la ruina y exterminio que ellos merecen, y no está léjos el tiempo en que deben experimentarlo.

⁶ *El pensament polític de Tomàs Puig*, Universitat Autònoma de Barcelona, 1975.

Quienquiera podrá subscribirse, por años ó por meses, á precio equitativo».⁷

En el primer exemplar hi ha, transcrit, el tractat de pau entre Napoleó i l'emperador d'Àustria. En el número 3 hi vénen notícies de Figueres, de Madrid, i s'hi publiquen missives fent elogi de les autoritats napoleòniques o denunciant l'actuació de persones contràries al nou estat de coses.

La *Gazeta de Figueras* tindrà poca durada; quatre números, és a dir, dues setmanes. Possiblement per la seva fugacitat, ha estat ignorada per tots els historiadors de la premsa.

L'Eco de los Pireneos.

Justament el que havia de ser el número 5 de la *Gazeta de Figueras*, apareix sota el títol d'*Eco de los Pireneos Orientales*, el dia 30 de novembre de 1809, amb el mateix format i tipografia del periòdic anterior. De fet, només ha canviat el nom de la publicació. Una nota a primera pàgina ho explicita:

«El común nombre de gazeta parece impropio en la actualidad, y así se pondrá el de Eco de los Pireneos Orientales».⁸

S'imprimia també a J. Alzine i P. Barrera i assenyalava, al capdavall de la quarta i darrera pàgina:

«La subscripción de esta gazeta será de una peseta cada mes: dirigirse al Sr. Administrador del correo de Figueras».

Els pocs exemplars que hem pogut consultar permeten de veure que el periòdic portava notícies internacionals, decrets i proclames dels caps militars francesos, diatribes als insurrectes, articles curts i missives publicades a l'estil dels diaris de finals del XVIII.

Ignorem fins a quina data es publicà, però a partir del número 16 —l'únic exemplar que hem trobat després del núm. 7— s'havien

⁷ A. T. P. (Arxiu Tomàs Puig, Ruplà). Impresos. Premsa, «Gazeta de Figueras», números 1 i 3, dels dies 16 i 23 de novembre de 1809.

⁸ A. T. P., id., id., «Eco de los Pireneos», números 5, 7 i 16, corresponents als dies 30 de novembre i 7 de desembre de 1809, i 14 de gener de 1810, respectivament.

produït canvis. El núm. 16, del diumenge 14 de gener de 1810, ve ja a dues columnes, en castellà i francès, té vuit pàgines i ha escurçat el títol; ara només es dirà *Eco de los Pireneos*. Devia ser el darrer exemplar que es publicà a Figueres, car en l'última plana anuncia:

«Se avisa al público y subscriptores que con motivo de trasladarse esta Imprenta por orden del Excelentísimo Señor Mariscal Duque de Castiglione en la ciudad de Gerona, cesará esta Villa el presente Eco, y se proseguirá en aquella Ciudad, à donde acudiran».

A Girona, però, no hem trobat ni exemplars, ni referències clares que s'hagués arribat a publicar.

Aquest periòdic ha passat també desaparcebut als especialistes. No el citen ni Givanel, ni Elies de Molins ni tampoc no consta a la monumental *Història de la Premsa Catalana* de Torrent i Tasis.

La Gasetta del Corregiment de Gercna.

Girona havia capitulat el dia 10 de desembre de 1809 i tot seguit s'installà a la ciutat una mena de govern provisional del corregiment, dirigit pel mariscal Augereau a través de la seva mà dreta, Tomàs Puig, qui havia estat nomenat Corregidor. Napoleó determinaria al cap de poc —gener-febren de 1810—, la formació a Catalunya d'un Govern Particular, i la màxima autoritat recauria en el Duc de Castiglione. Aquest militar francès, aconsellat per gent del país, iniciaria una política «particularista» que ha estat batejada amb el nom d'«assaig catalanista». Els trets més espectaculars d'aquesta política seran les proclames afalagadores als catalans i l'oficialització de la llengua catalana, en detriment del castellà.

La premsa reflectirà, naturalment, aquest canvi, per no dir que en serà protagonista principal. A Barcelona, el *Diario de Barcelona* passarà a ser el *Diari del Govern de Catalunya y de Barcelona*, i a Girona es publicarà el primer periòdic en català de la seva història.

Se'n dirà *Gasetta del Corregiment de Gerona*, sortirà els diumenges i dijous i serà escrit íntegrament en català, en quart, tindrà vuit pàgines i s'imprimirà a la Impremta del Govern.

Només ens ha estat possible consultar sis exemplars d'aquesta interessantíssima publicació. El número 1, del diumenge 24 de juny de 1810, explica a la primera plana els propòsits que animen la seva publicació:

«Desitjós lo Govern de proporcionar al públich las noticias, se apressura gustós en mitj de sas gravissimas taréas e importants cuidados, dirigits sempre à la comuna y general felicitat, à publicar per medi de esta Gaseta las que pugan instruirlo y serli útils. Se continuarà tots los Diumenges, y Dijous de cada semmana: contindrà los fets polítichs importants, las noticias útils à la agricultura, comers i economia: abominant las preocupacions, y errors, que tant en estos dies afligeixen à la humanitat y la aniquilan. Se evitarà tot engany, y sols se manifestará ab candor y posible veracitat lo que en ella se miria per convenient al públich. Est, al pas que es el mes acrehedor al Govern, es tambe el mes obligát à abraçar sas amonestacions, y cumplir ab sos preceptes: perço no omitirá insertarlos, aixis com vage publicantlos. En fi se empleará tot lo cuidado perque el públich sie servit y puga quedar satisfet.

Se admeterá la subscripció per any i mesos à preu equitatiu».⁹

No cal afegir-hi gaire res més Duia notícies diverses sobre la guerra a Espanya i Europa, així com una secció de notes sobre Girona i Catalunya. El to del periòdic és deliberadament triomfal i aflagador.

Hem de fer notar un error de Torrent i Tasis entorn dels orígens d'aquest periòdic. Els citats autors assenyalen: «L'experiment, en el qual potser influïren el famós corregidor Tomàs de Puig i l'intelligent administrador francès que era el baró de Gérando...».¹⁰ Així com és cert —ens hi referirem més endavant— que hi va intervenir Tomàs Puig, no li hagués estat possible al Baró de Gérando, ja que no vingué a Catalunya a ocupar el seu càrrec d'Intendent fins al cap de dos anys, pel 1812, com es pot comprovar en qualsevol estudi sobre l'època napoleònica a Catalunya.

La Gazette de Gironne.

Hem de pensar que devia durar pocs mesos la *Gaseta del Corregiment de Girona* —sense que podem precisar la data de la seva desaparició—, o, com a mínim, hem de creure que perdria la seva catalanitat ja que el nou governador del principat, mariscal Macdonald,

⁹ A. T. P., id., id., «Gaseta del Corregiment de Girona», núm. 1, del dia 24 de juny de 1810. A l'A. H. M. G. s'hi troben els exemplars del 5 al 9.

¹⁰ JOAN TORRENT i RAFAEL TASIS, *Història de la premsa catalana*, I, p. 35.

venia a inaugurar una etapa d'afrancesament general i eliminaria els trets més particularistes de la política del seu antecessor, Augereau. Insensiblement, el català perdria terreny i a poc a poc es tornaria a escriure arreu en castellà i francès.

A finals de 1811, un decret del general Decaen, substituït al seu torn de Macdonald, ordenava la publicació d'un nou periòdic; seria la *Gazette de Gironne*. Aquesta publicació és vertaderament important i, tal volta, hauríem de dir que és el millor dels periòdics que s'imprimien en el nostre país durant el domini francès, superant àdhuc el *Diari de Barcelona*. És un òrgan molt ben imprès, tamany foli, amb quatre pàgines a dues columnes, bisetmanal, i s'imprimia a la Impremta de la Prefectura, al taller tipogràfic de l'Oliva, a la Plaça de les Cols. La subscripció costava 4 pessetes per trimestre.¹¹

S'ha conservat la col·lecció completa de l'any 1812, però no s'han trobat mai exemplars de dades més avançades, tot i que la documentació administrativa de l'època demostra que sortia publicat el 1813.¹²

El primer número és en francès i català, però des del segon exemplar s'emprarà francès i castellà, sense que hi hagi constància enlloc sobre el que motivà la modificació.

La informació que suministra la *Gazette de Gironne* és molt valuosa per a l'historiador; serà de fet, el diari que reflectirà amb més exactitud els efectes de l'anexió de Catalunya a França, ja que a més de les notícies internacionals i militars, publicarà tots els decrets i disposicions del Règim Civil, instaurat a partir de la primavera del 1812. L'organització administrativa del Departament del Ter serà decretada des de les planes de la *Gazette de Gironne* i centenars de notes sobre els serveis públics, les institucions, l'economia i els aspectes socials, il·lustren sobre els mecanismes i la dinàmica de la nova organització, calcada, com se sap, de la que dominava a l'Imperi Francès. El periòdic gironí fou un auxiliar excel·lent i molt utilitzat per l'Intendent Baró de Gérando i el Prefecte, Cavaller de Roujoux, els funcionaris que comandaven la nova administració i que vetllaren personalment per l'aplicació justa del sistema napoleònic.

¹¹ A. H. M. G. Documentació de la Guerra de la Independència. Premsa. «*Gazette de Girona*», any 1812, núms. 1-105, del 2 de gener al 31 de desembre de 1812.

¹² A. C. A., Guerra de la Independència, Caixes LI, 28, 6; LIV, 29, 2; LX, 32, 7. A aquests afers i a d'altres que fan referència a la «*Gasetta del Corregiment de Girona*», hem dedicat unes pàgines en el nostre treball *Girona Francesa, 1812-1814* (Premi d'Investigació històrica Julián de Chía, 1974), de propera publicació.

El número 39, que correspon al dia 14 de Maig de 1812, anuncia-va propers canvis en la publicació:

«Aviso concerniente á la gazeta del Ter. Se previene á los habitantes de Gerona, y otras ciudades del Departamento, que desde primero de Junio próximo, este Periódico llevará el titulo de Gaceta del Departamento del Ter. Contendrá las novedades del Imperio Francés más interesantes, y las del Exercito de Cataluña, se insertaran en ella las Leyes, Reglamentos y avisos de que sea necesario hacer sabedores á todos los ciudadanos.

Se gloriarán los redactores en recibir, y hacer conocer al público los parragrafos de ciencia ó literatura Española y Francesa que se les remita: Los señores Comerciantes, Notarios, Lejistas y en general todos aquellos que tengan algo que publicar pueden remitirlo á la oficina de la Gazeta. Se dará una noticia exacta cada ocho días del precio que corren los efectos en los principales mercados del Departamento.

Se publicarán de tiempo en tiempo enigmas, acertijos, logogrifos en frances i castellano, y en fin todo lo que pueda hacer á la gaceta útil i agradable.

El precio del abono es siempre de 4 pesetas y media por trimestre. Los abonos seran remitidos á casa del Sr. Oliva Impresor en Gerona, plaza de las Coles».¹³

Bé que totes aquestes característiques —o la major part— ja les contenia i les seguirà oferint la «Gazette de Gironne», el canvi de nom anunciat no es produeix, almenys pel que fa a l'any 1812. No és possible, però, establir fins quan s'edità aquest periòdic; el darrer número que es conserva a l'A. H. M. G. és el 105, del dia 31 de desembre de 1812.

No ens allarguem en el comentari sobre aquesta publicació, ver-taderament suggeridora, car existeixen dos treballs, l'un de Grahit i l'altre de Rahola que informen del periòdic, als quals remetem el lector interessat.¹⁴

¹³ EMILI GRAHIT, *La Gazette de Gironne*, «Revista de Gerona», vol. II, 1878, pp. 305-306.

¹⁴ C. RAHOLA, *La dominació napoleònica a Girona*, pp. 70-73; E. GRAHIT, op. cit.

La Gasetta de Girona.

Dues dades ens confirmen que la «Gazette de Gironne» no fou pas el darrer periòdic editat a la ciutat pels napoleònics. Emili Grahit, en l'article citat, diu que ha tingut a les mans un exemplar d'un altre periòdic titulat «Gasetta de Girona», corresponent al dia 8 de febrer de 1814, redactat exclusivament en llengua catalana i imprès a J. B. Alzine, Impressor de la Prefectura i Exèrcit d'Aragó i Catalunya.¹⁵

Corroborava aquesta dada la documentació d'arxiu, on hem pogut veure reclamacions del receptor de contribucions de Girona, exigint que li sigui pagat l'abonament a la «Gasetta de Girona». El document porta la data de 24 de gener de 1814.¹⁶

Així, doncs, un nou periòdic en català tornava a publicar-se a Girona pràcticament un mes abans que retornés Ferran VII. Malauradament no hem vist enlloc cap exemplar d'aquesta darrera publicació napoleònica a Girona, la qual, a jutjar pels periòdics que l'havien precedit, esdevindria interessantíssima de consultar. Potser en els arxius francesos hi trobarem algun dia el que no s'ha conservat en els nostres.

IV. TOMAS PUIG, PERSONATGE CLAU

La premsa napoleònica a les comarques gironines, i sobretot els tres primers periòdics que hem ressenyat, tindran en la figura del qui fou Corregidor de Figueres i Girona, més tard President de la Cort d'Apel·lació a Barcelona, un impulsor diligent.

Nombroses dades ens demostren la seva intervenció directa en la creació i redacció dels periòdics. Cites coetànies assenyalen el paper decisiu que va jugar el figuerenc il·lustrat en l'existència de la «Gazeta de Figueres», «L'Eco de los Pirineos» i la «Gasetta del Corregiment de Girona».

Era Corregidor de Figueres quan surt el primer, que com hem dit, al cap de dues setmanes es convertiria en el segon. Una crònica de l'època confirma la intervenció d'en Puig en l'afer:

¹⁵ E. GRAHIT, *op. cit.*, p. 310.

¹⁶ A. H. M. G., Correspondència Francesa, 1814. Plec «Receptor de Contribucions».

«En lo mes de Octubre de 1.809, lo Sr. Corregidor Puig de Figueras, feu estampar uns papers públichs anomenats «Ecos de los Pirineos», als que entrega á los párrocos y justicias de los pobles liberalment...».¹⁷

Installat, el desembre de 1809, a Girona, hem vist com el periòdic també s'hi trasllada pel gener de 1810. Precisament per aquelles dades Tomàs Puig s'adreçaria al mariscal Augereau per a suggerir-li, com un element més enmig d'un vast pla d'organització política i administrativa de Catalunya, la creació d'un òrgan de la premsa en català. Substituït Augereau per Macdonald, el dilecte afrancesat insistirà també prop del nou governador del principat sobre la necessitat de la publicació del diari catalanesc.¹⁸ No van pas ser debades les gestions de Tomàs Puig; pel juny veuria la llum, per fi, la «Gasetta del Corregiment de Gerona».

El mateixos periòdics porten la petja personal del Corregidor. «El Eco de los Pirineos» del dia 30 de novembre de 1809 reproduïx un discurs d'en Puig pronunciat a Figueres i a la «Gasetta del Corregiment de Gerona» hi trobareu al·lusions com ara aquesta:

«Havent assistit als divinos oficis nostre venerat i amat Illustre Senyor Corregidor...».¹⁹

L'afrancesat de Figueres era un home culte —advocat de carrera— que va defensar el particularisme català davant les autoritats napoleòniques i especialment la llengua del país, donava, a jutjar pels seus reports als governadors de Catalunya, una gran importància cultural i política a la premsa i la seva actuació s'encaminà a impulsar les publicacions, convençut que havien de ser un element de primer ordre en la transformació de la societat que, liberal d'idees, el tenia enderiat.

No sabem si va influir també en els periòdics posteriors, però es inqüestionable la seva decisiva intervenció pel que pertoca als primers.

¹⁷ J. PELLA I FORGAS, *Unes memòries de la guerra de la Independència*, «Boletín de la R. A. de B. L. de Barcelona», 1911, p. 487.

¹⁸ LL. M.º DE PUIG I OLIVER, *El pensament polític de Tomàs Puig*, pp. 75 i 246-247.

¹⁹ A. T. P., Impresos, Premsa. «Gasetta del Corregiment de Gerona», n.º 1, p. 6.

V. EL PAPER HISTÒRIC DE LA PREMSA NAPOLEONICA

Si hem de resumir en una frase la funció que podríem atorgar als periòdics publicats en aquestes contrades, diríem que foren un instrument polític, un element de cohesió social i també un vehicle de cultura.

Quant a la seva utilització política és clara; foren òrgans al servei de l'exèrcit invasor i del govern intrús. Les pàgines de la premsa serviran per a fer arribar al poble els desigms de l'emperador, els canvis polítics, les ordres dels generals i governadors, la informació sobre els nous sistemes administratius, sobre les obligacions que ha de complir cada ciutadà, etc. I a un altre nivell, servirà per a mentalitzar el país a favor de la causa napoleònica i per manipular-lo subtilment mitjançant una acurada tria dels textos a publicar. Com a totes les èpoques, la premsa —en aquell cas en mans dels napoleònides— serà un instrument preciós per al poder. Des de les pàgines dels diaris, aparentment inofensius, els francesos influiran i coaccionaran la gent d'aquest país.

També servien, els diaris de la Guerra del Francès, per a racionalitzar la vida social de les comarques gironines així com per agilitzar la dinàmica econòmica. Des de les informacions sobre festes, cases per llogar, representacions teatrals i tota mena de novetats ciutadanes, fins als preus dels productes en els distints mercats i fires, trobareu una gran amplitud de notícies que, sens dubte, devien ajudar al desenvolupament de les activitats professionals i a l'homogenització de la comunitat. És important, doncs, el paper d'aquella premsa pel que fa als «avisos y notícias» típiques de l'època. D'alguna manera, la informació quotidiana dels periòdics devia incidir sobre el comportament del poble.

I hem de considerar, igualment, l'interès cultural d'aquelles publicacions. Les referències a les grans obres de la literatura universal, les crítiques de teatre i les mil idees «il·lustrades» que puñlaven en les seves pàgines, penetrarien més o menys inconscienment en la mentalitat dels habitants d'aquestes contrades, i molts d'ells iniciarien a partir d'aquell moment un procés ineluctable de renovació d'idees i costums. El liberalisme polític, el romanticisme i bona part de la filosofia sorgida de la Revolució Francesa, s'introduïren, a través dels periòdics napoleònics, a casa nostra —bé que pene-

tressin de moltes altres maneres també— i, evidentment, no seria pas aquesta una conseqüència del domini francès que poguessin titllar de negativa. Esdevindria, de fet, una via pacífica per a inculcar noves idees i nous mètodes.

Tindrà un sentit polític especial per a nosaltres la utilització del català per a redactar successivament algun dels periòdics. La mesura tenia molt a veure, naturalment, amb l'afany dels francesos de guanyar-se el poble català cap a la seva causa, o, al menys, per apaivagar el recel i l'odi provocat per la invasió arbitrària. Però, a més d'això, significa a nivell històric el reconeixement el 1810 d'unes característiques del país prou importants per a no ser menyspreades —altrament per a infondre respecte i esperonar cautela—, pel campió de l'anihilament, Napoleó, i és, per tant, un testimoni excepcionalment demostratiu de l'estat de coses a l'època. Catalanitzant la premsa i apellant als sentiments particularistes dels catalans, els francesos van demostrar que el segle XVIII —primer la destrucció filipista i després la integració a Espanya— no havia pas anorreat els trets característics de Catalunya, ni el particularisme latent en el poble. En un dels moments més adversos pel catalanisme —la guerra napoleònica reunia inevitablement en un mateix sentit la lluita de Catalunya i Espanya contra Napoleó—, els invasors seran els qui ens donaran la mesura, amb la seva actitud, de les dimensions i la importància política del fet diferencial.

VI L'INTERÈS DELS PERIÒDICS PER A LA INVESTIGACIÓ

La premsa, ja se sap, és un tipus de document extraordinàriament útil a l'investigador. I hem de dir, en aquest sentit, que la premsa del període 1808-1814 a Girona serveix per quelcom més que per a entretenir el caprici dels bibliòfils o per decorar hemeroteques. En bona part ja han estat utilitzats per a historiar el període, però la tendència metodològica no ha ultrapassat l'elemental operació d'aplegar algunes dades —generalment les més espectaculars— i fer una ressenya anecdòtica. A les comarques gironines, llevat de Carles Rahola, cap més historiador no s'ha preocupat de buidar a fons el contingut de la premsa de l'època de la dominació, a la recerca de nou material per elaborar. I, tanmateix, s'ha de dir que Rahola treballà amb bona intuïció però molt allunyat encara de l'enfoc i la metodologia d'avui.

La informació que proporcionen els periòdics que hem ressenyat permet, certament, fer estudis econòmics —gràfiques de preus dels productes agrícoles, abast dels mercats locals, productes manufacturats, estructura del mercat, impostos etc.— i suministren dades sobre aspectes diversos: personatges, urbanisme, administració, vida social, etc. Amb mètodes nous es poden realitzar anàlisis textuais que proporcionarien dades d'interès per a historiadors i lingüistes. A partir dels plantejaments socio-econòmics i emprant tècniques modernes, encara ens poden donar informació positiva els vells diaris de l'època napoleònica.

I seria magnífic recuperar la resta que ens manca de les col·leccions —si fos possible trobar-la— alguna de les quals, com deiem abans, jau possiblement oblidada als arxius francesos. Els exemplars que podem consultar avui cobreixen poc més d'un any i mig de l'estada dels napoleònides al nostre país, mentre que el domini francès va durar sis anys. Ens queden, doncs, quasi tres anys de periòdics per a recuperar.

LLUÍS M.^a DE PUIG I OLIVER